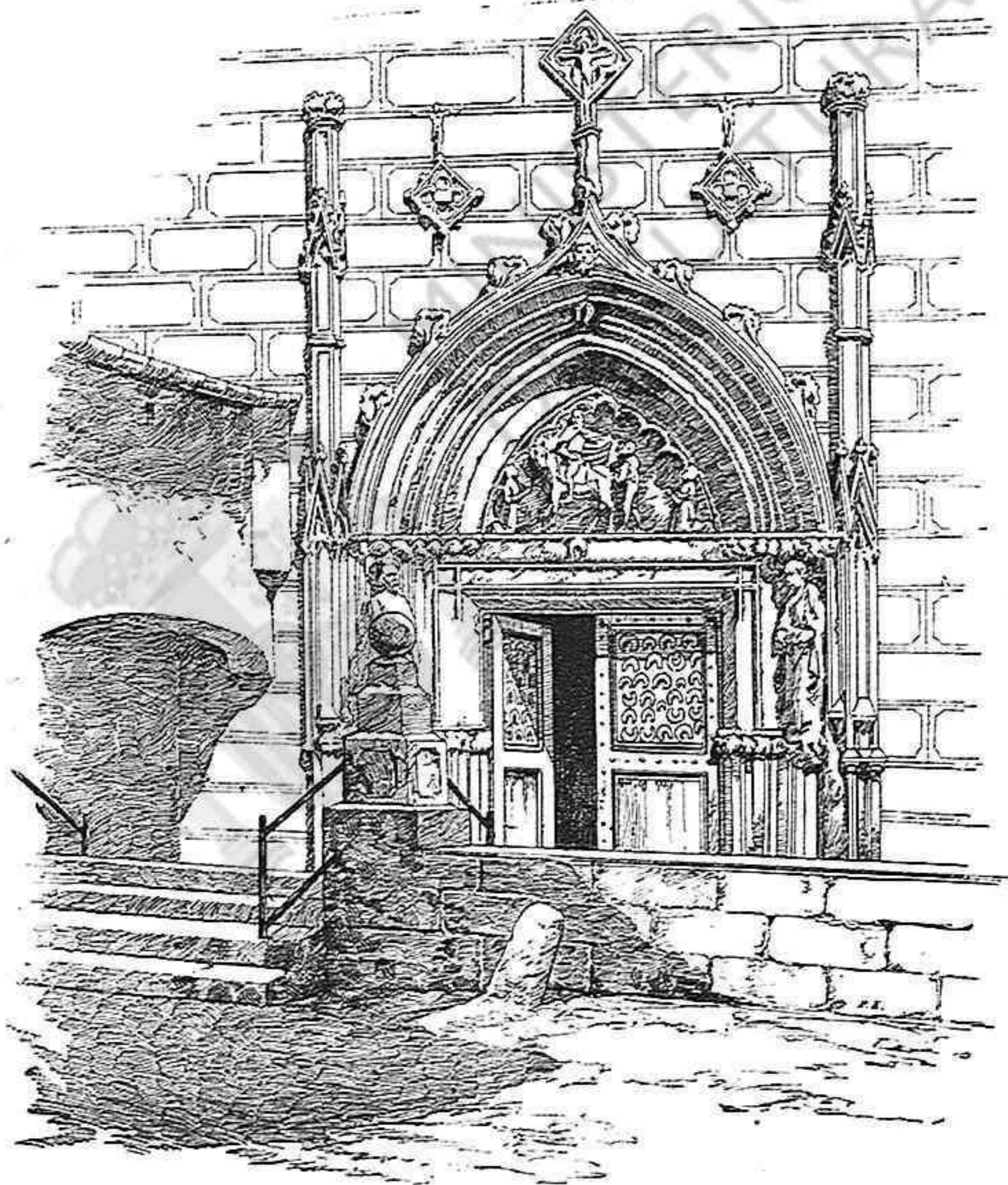

L' AVENÇ

LITERARI * ARTISTICH * CIENTIFICH

REVISTA MENSUAL IL-LUSTRADA

Portalada de la iglesia de St. Martí de Provensals

(Dibuix de P. Eriz)

IGLESIA ANTIGA DE SANT MARTÍ

DE PROVENSALS (*)

DURANT lo govern del comte Ramon Berenguer I (1035 á 1076) es quan se veu esmentada per primera volta la iglesia de St. Martí de *Provincials*, desde quina época comensá á denominarse aixís lo poble. Ho confirma la escriptura de conveni efectuada en 1052 entre Guisbert, bisbe de Barcelona, y los canonges de la iglesia de Santa Creu y Santa Eularia, y Pere Bonuci Bonofilio, fill de Vivano ab referencia á la iglesia de St. Martí de *Provincials*, dependent ó sufragánea de Sta. María del Mar (1).

Si notable es lo anterior document per donarnos á conéixer l' orige de la iglesia de St. Martí, ho es també lo que segueix perque á més de confirmarnos lo nom de la iglesia nos

(*) De un estudi inédit sobre l' orige y progressos de St. Martí de Provencals premiat en lo certámen local de 1887 y cedit per son autor á la Academia de Bonas Lletres.

(1) «..... ecclesiola Sancti Martini que est sita in villa vocitata Provincials, que est in apendicione prescripte Sancte Marie.»—Apéndix n.º 26 del estudi inédit.

Respecte al terme de Provincials la escriptura més antigua se remonta al any 989, y diu lo següent: «tua vinea in Comitatu Barchinonense in termino de Proventialis in locum qui dicunt Calvera, opus est prope civitatem Barchinona.»

Com á vila consta en lo any 995 ab las següents paraulas: «in Insula de flumen Bisocii in terminio Provencialis *opido*» (Apéndix n.º 6) y també en 1004 ab las paraulas «intus in villa de Provincialis in locum que dicunt ad ipsa Calvera.» Apéndix n.º 13.

donà á conéixer la fortuna del esmentat Vivas designada en aquesta escriptura de testament otorgada en 1054. En ella, al disposar lo testador de sos bens, nombrá en calitat de marmesors á sos dos germans Bonuci, Vivano y Bonofilio, á sa esposa Gila y son fill Bonofilio. Llega á la iglesia de St. Martí de Provincials la vinya que havia plantat Bonuci y son germá Durando, lo camp de Bonofilio y la vinya que havia comprat á Guitart. En sufragi de son ánima llega á la iglesia una *quar-terada* de terra pera cementiri. Deixa també la casa que en altre temps havia comprat á Guimerá y que servia d'habitació al prébere de la esmentada iglesia. Segueixen despres altres detalls que 'l lector podrá estudiar en lo document del apéndix núm. 27 (1).

En lo período de Ramon Berenguer II (1076 á 1096), segueix la familia de Vivano ó Vivas disfrutant dels quantiosos bens que aquell havia adquirit. En 1080 Ermengarda, filla de Pere Vivano dona á son oncle Bonuci Vivano pera tota sa vida la casa que habitava ab totas llurs pertinencias y eynas del camp y també altrás casas y terras que possehia en la vila de *Provincials* (2).

En 1084 la iglesia sofreix una notable modificació á causa, sens dupte, de la falta de protecció de Pere Vivano. Ho confirma la escriptura del darrer any esmentat en la quina Raymond Ajemar y Raymond Geribert donan á llur oncle Bonuci Jovani pera tota sa vida la meytat de la iglesia de St. Martí y tota la Sagristía (3) ab tots sos anexes. Aixís mateix li dona la pessa de terra de la Calvera. Los donants expressan

(1) «In primis ad Domum Sancti Martini concedo de Provincialis reliquo ipsa vinea quod plantavit Bonucius et fratri suo Durando. Et ipso maliolo quod plantavit Bonifilio. Et item concedo ad Domum Sancti Marti terra et vinea quod comparavi de Guitardus condam filio Aurucio iudice. Et item concedo ad prefato Domo quarta I de terra in sepultura mortuorum propter Deum et remedium anime mee. Et ipsa casa et curte quod comparavi de Guimara et Guisalmar ubi abitet ipsum presbiterum que cantet Sancti Martini.» Apéndix n.º 27.

(2) «Sunt autem hec omnia in Comitatu Barchinone et in villa que vocatur Provincialis, non longe á predicta urbe sive in sub urbanio predictae civitatis vel ad ipsos arcus.» Apéndix n.º 28.

(3) Podría traducirse per *Sagrera* ó lloch sagrat.

que tot lo esmentat se trobava en territori de Barcelona ab los llinde ja indicats en escripturas anteriors (1).

Lo que acabém de dir demostra que la iglesia de Sant Martí de Provincials, en lo período de 1052 á 1084 degué sufrir algun incendi ó destrucció, ja que d' altra manera no s' explica que un edifici al cap de trentados anys pogués dividir-se com diu la escriptura.

Durant la época de Ramon Berenguer III (1096 á 1131), en 1097 los esposos Bernat Guillem y Teresa otorgan als esposos Ricart Guillem y Ermesinda, una pessa de terra que havia sigut de Bonuci Vivano, situada á *Provincials*, que llin dava per lo marge oriental ab una fortalesa, per Mitjorn ab lo camí públich de Barcelona, per nort ab l' alou que havia sigut de Bonuci y per Occident ab la nomenada fortalesa, la que també donan als esposos Ricart y Ermesinda (2).

Los documents que acabém d' analizar son també interessantíssims perque venen á destruhir l' error tradicional que 'l derivatiu *Provencals* prové del any 1113, en quina data s' atribuheix la vinguda d' alguns provencals que acompanyaren á Dolsa de Provensa, esposa del comte Ramon Berenguer III, sent aixís qu' havém vist escrit *Provincials* desde l' any 989.

Aném ara á indagar lo fonament de la paraula *Provincials* que nosaltres creyém derivar de la veu *Provincia*. Sabut es que 'ls romans tenían en sas colonias uns oficials anomenats *divisores agrorum* que eran los encarregats de fixar las porcions de boschs y pasturatges que debía rebre cada vila, á lo qual se refereix St. Isidoro en sos «Origenes» quan diu: «los prats públichs son los que té cada ciutat pera utilitat de sos moradores.» (3) A aquests camps que concedía Roma al voltant de las colonias, se 'ls denominá *ager publicus* y també *ager provincialis*, ó sia camp provincial, quin nom degué quedar en lo plá de Barcelona. Posteriorment la Iglesia digué *Metrópoli* y

(1) «damus tibi predicto Bonutio medietatem ipsius ecclesie Sancti Martini de Provincialibus cum omnia ipsa sacraria prescripte Ecclesie, etc.» Apéndix núm. 29.

(2) «unam pariliatam terre qui fuit condam Banucii Vivanii qui est in Provincialibus sicut terminatur de ipsa fortitudine.» Apéndix núm. 30.

(3) Béchard Ferdinand.—*Droit Municipal au Moyen-Age*. Tom. I.

y també *Provincia* á la reunió de *Diócesis*, y es fácil que á lo estil d' aixó la Seu de Barcelona á contar del sigle IX anomenés *Provincia* y *Provincialis* als habitants del plá, concretanse més tart als del terme de Provensals y tal volta á l' altre extrem del plá, hont avuy se diu Santa Eularia de Proensala.

Si fos certa la tradició dels Provensals del temps de Ramón Berenguer III, las escripturas de la época de son successor Ramon Berenguer IV portarían la paraula *Provencials* y *Provencialibus*, en lloch de *Provincialis* y *Provincialibus* com veyém en dos documents de 1132 y de 1144 (1).

Ab lo sigle XIII St. Martí comensá una época estacionaria ó bé de decadencia, absorbit per lo creixent St. Andreu de Palomar. Sols aixís s' esplica la carencia de documents referents á la primera localitat, mentres van en augment los que 's refeixen á la segona. La causa d' aquesta decadencia degué ser la insalubritat de St. Martí, quin territori pantanós feya gran mortaldat entre sos moradors ab sas emanacions. Villanueva diu que per aquesta causa las monjas de Sta. Eularia de Mérida que habitavan lo monastir prop dels Molins Reals, en 1210 tingueren de abandonar-lo. Posteriorment los documents ho confirman.

En aquest sigle St. Martí ha crescut considerablement gracias al desenrotllo de la fabricació.

La iglesia antiga que encara subsisteix, está assentada sobre 'ls ciments de la anterior, quins antecedents ja coneixém. Se ignora la época de sa construcció aixís com lo día en que fou consagrada. L' incendi ocorregut en la iglesia de Sta. Maria del Mar, y la desaparició del arxiu de la de St. Martí durant la guerra de la Independencia, explican la carencia de noticias. Aquest monument ha sigut visitat varias vegadas per las Associacions d' Excursions.

Sembla construhída en lo sigle XV, ab tot al examinar la fatxada s' observan alguns detalls que pareixen anteriors, y que tenen alguna semblansa ab la porta actual de la iglesia de St. Pere de Barcelona, que tal volta doná idea al constructor de aquella. La creu que está assentada damunt de l' arch es

(1)«ab illa via que vadit ad Sanctum Martinum de Provincialis,» Apéndix núm. 31—«mansum de Provincialibus» etc. Apéndix núm 32.

molt semblant á la de St. Pere, y en l' angle portan abduas lo bust del Pare Etern. Las figuras que adornan lo timpá representan á St. Martí á cavall entregant la meytat de sa capa á un pobre. A abdos costats estan representats un home y una monja en actitud de resar. La porta está clavetejada de ferraduras quina costum indica tal volta la protecció del Sant als cavallers. Dessota de las estátuas de St. Pere y St. Pau s' observan uns escuts que representan una sella.

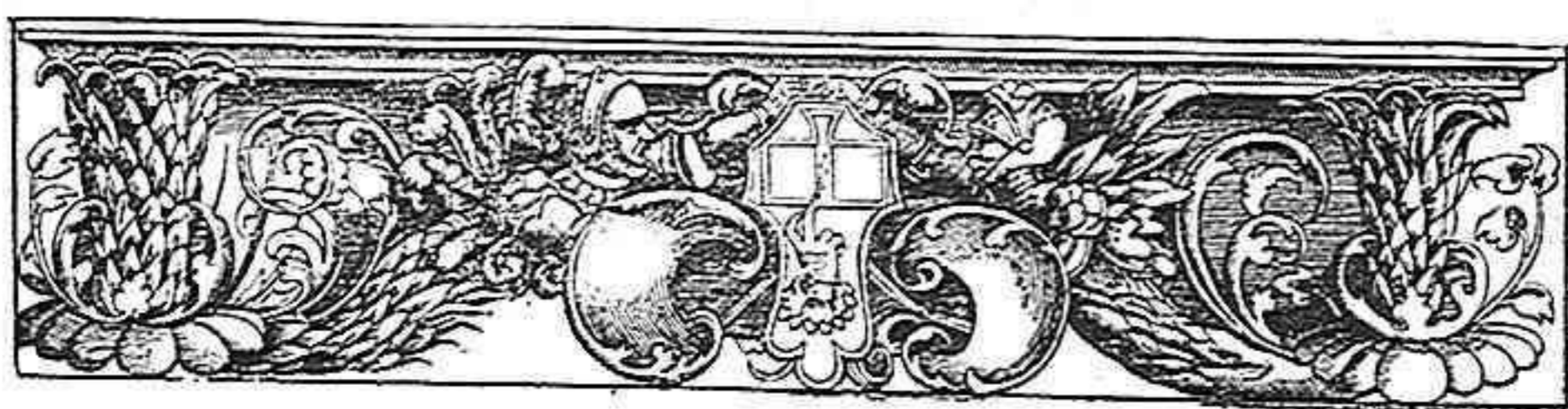
L' interior del temple se compon d' una sola nau de regulars proporcions ab capellas laterals, cridant tan sols la atenció lo retaule del altar major, especialment lo quadro que representa la coronació de St. Agustí.

En un dels frontals del altar major hi há brodat un cistell quin dibuix se troba també en una de las creus parroquials, lo que significa la costum de l' almoyna com avuy dia 's conserva.

Entre 'ls objectes sagrats conserva duas creus professionals una d' ellas de bastant mérit, obra del sigle XVI.

FRANCESCH DE BOFARULL

UNA CURIOSITAT BIBLIOGRÁFICA

Sr. Director de L' AVENS

QON estimat amich: lo haver llegit en *La Publicidad* un article de D. J. Narcís Roca, referent al llibre «Crónica del menestral barceloní Miquel Parets, escrita de 1626 á 1660,» que está publicant la Academia de la Historia de Madrid, me ha sugerit la idea de escriure una nota bibliográfica sobre un altre llibre de la mateixa época que per bona sort ha vingut á parar á mas mans.

Lo llibre, de un carácter tot diferent, está també escrit en bon catalá, no per cap menestral de Barcelona sinó per una persona notable é important de la mateixa ciutat, «Lo Doctor Narcis Peralta, del Real Consell de sa Magestat, y son Advocat Fiscal Patrimonial, Consultor ordinari del Sant Ofici, olim Catedrático de Prima de Lleys en la Universitat de Barcelona.» Es un tomet en quart, de 115 folis més 18 páginas precedents, que contenen lo títol, dedicatoria, taulas, erradas y versos laudatoris de la obra, dels que parlaré més endavant, y está impresa á Barcelona en la estampa de la viuda de Pere Lacavallería, l' any 1646 «Per manament de Sa Alteza.» Son títol es, «De la Potestat Secular en los Eclesiastichs per la *Œconomica y Politica;*» está dedicada «Al Serenissim Senyor Enrich de Lorena Comte de Harcourt, de Briosna y de Armagnac, Cavaller de las Ordens del Rey, Par y Cavalleriz Major de França, Virrey, y Capitá General en lo Principat de Catalunya, y Comtats de Rosselló y Cerdanya.»

L' obecte de la Obra es desllindar los límits de la Auto-

ritat Real sobre los Eclesiástichs, de totas categorías, desde 'l Papa fins al més ínfim capellá de missa d' onze; referintse, com diu en la Exposició al sobredit Virrey de Catalunya á un treball que, ab motiu de «La contenció tan gran que s' mogué en Cathalunya, entre los Comanadors de la Religió de Sant Joan del Hospital de Hierusalem, sobre la provisió de las encomandas, y preceptorias de la Castellania de Emposta, no donant lloch la Real Audiencia de Cathalunya á la presentació dels executorials expeditos per la Curia Romana, en força de tres sentencias fetas en la Rota,» escrigué en 1599, lo doctíssim Antoni Oliba, Doctor de la Real Audiencia y Advocat Fiscal Patrimonial, comentant lo Usatge *Alium namque de iure fidei lib. 10, Constit. Cathal.*, explicant las regalías que lo Comte de Barcelona exerceix en los bens y personas Eclesiásticas.

«Discorrent diversos punts que se ofereixen en dit tractat ab gran erudició, y doctrina en lo cap. 9, núm. 28, resol que pot lo Rey expellir de son regne propter læsam Maiestatem, ó altres justas causas ab potestat œconomica, y politica las personas Eclesiasticas, que impedeixen la jurisdiccio Real, y perturban la quietut publica, doctrina que es estada abraçada en lo Real Consell en diversos temps, y assenyaladament del any 1641 fins al present expellint de Cathalunya alguns Eclesiástichs que ab conspiracions y sedicions procuraban sa ruina.»

Aquest llibre es important, no tan sols per la materia de que tracta, qu' en lo fondo no es altra que la tan debatuda en nostre temps, «La separació de la Iglesia y del Estat,» sinó que ho es també porque dona á conéixer las opinions que professaban sobre 'l particular las personas notables y eruditas de nostra Ciutat en aquell temps, puig además de las opinions dels dos eminents personatjes ja esmentats, consignadas en lo cós de la Obra, se manifesta la favorable acceptació que tingué per las alabansas en prosa y vers que fan de ella diferentas personas notables de Barcelona, alabansas que 's troban impresas al comensament de ella, essent lo primer en tributarlas ab uns versos escrits al objecte, lo Doctor Joseph Fontanella, Ciudadá honrat de Barcelona, del Consell de Sa Magestat y son Regent en lo de Cathalunya.

També es interessant aquest llibre per donarnos á conéixer del modo que en aquells temps se mantenían las relaciones entre los Reys d' Espanya que més treballaren per la consolidació del Catolicisme y extinció de las heretgías, y la Santa Sede. De aixó, pera mostra, bastará un botó—com diría en Mañé— y aquest botó será la copia literal dels primers párrafos del Prólech, que lo autor nomena *Preludi*.

«La materia y disputa de jurisdicció en general y en comú, es algun tant enmaranyada y difícil: y si se tracta de dividir la Eclesiastica de la Civil, y donar á cada hu lo que li toca es resbaladiza, y perillosa, en particular tractant de las supremas potestats, que son lo Summo Pontifice, y lo Rey *per lo que senten vivament que lo hu entre en la jurisdicció del altre.*»

«Aquest sentiment amostrá lo Serenissim Rey D. Fernando, que meresqué lo renom de Catholich, per los molts y grans serveys, que en pau y en guerra feu á tota la Iglesia Christiana y á la Sede Apostolica, en sa carta que als 22 de Maig 1508, dada en Burgos, scrigué al Comte de Ribagorça D. Joan de Aragó, Virrey de Napols, dient: «Illustre y Reverendo
 «Conde, y Castellan de Emposta nuestro muy caro Sobrino,
 «Visorey y Lugartiniante General, vimos vuestras letras del
 «seys del presente y la carta clara á que en esta cifra vos re-
 «metiades en que nos escriviades largamente el caso del Breve
 «que el Cursor del Papa presentó á vos y á los de nuestro
 «Consejo que vos residen. Deviera quedar allá por olvido,
 «porque no vino acá. Pero por lo que nos escribió Micer Lonch
 «entendimos todo el dicho caso, y lo que pasó sobre lo de la
 «cana. De todo lo cual avemos sentido grande alteracion, enojo,
 «y sentimiento. Y estamos mucho maravillados, y mal contentos
 «de vos, viendo, y sabiendo de cuanta importancia, y perjuy-
 «zio de nuestras prehemencias y dignidad Real era el dicho
 «acto q. hizo el Cursor Apostolico, y mayormente siendo de
 «fecho, y contra derecho, y no visto fazer en nuestra memoria
 «á ningun Rey, ni Visorey de ningun Reyno; porque no fizis-
 «tes tambien de fecho mandado ahorcar el Cursor que vos lo
 «presentó.» Y més avall. «Y vos faced extrema diligencia por
 «facer prender el Cursor que vos presentó dicho Breve si es-
 «tuviere en esse Reyno; y si le pudieredes aver, faced que re-

«nuncie y se aparte con acto de la presentacion que hizo del «dicho Breve; y mandadlo luego ahorcar, etc.»

Aduheix després alguns fets anàlegs de Carlos Quint y altres prínceps que demostran lo que ell diu en lo párrafo tercer.

«He referit las clausulas de la sobredita carta, no per ferne censura, ni alabarla en quant á la substancia, y modo, *sino pera ques veja quant mal sufren los Prínceps seculares Catholichs ques fassan procehiments per los Summos Pontífices que sian en perjudici de la jurisdicció secular, y regalías Reals.*» Acaba lo Prólech confessantse obedientíssim fill «de la Santidad de Innocencio X que vuy benaventuradament regna en la Iglesia,» protestant sa subjecció «á la correcció de Santa Mare Iglesia Catholica Romana, debaix la obediencia de la qual mitjensant la Divina gracia vull viurer y morir.»

Crech deuria procurarse la reimpressió de aquest llibre, pera donar á conéixer y generalisar las ideas de aquell temps de fervorós Catholicisme, ideas que avuy ne diuen adelantadas, quan no altra cosa, però que, francas y desinteresadas, entench se defensaban ab ellas los interessos de la Religió mellor que ab lo hipócrita egoisme folrat de insubordinada indiferencia ab que pretenen ferho avuy día.

No parlo del contingut en lo total de la obra, puig á més de ser «materia resbaladiza,» com diu lo autor, no es de aquest lloch, y sols acabaré dient son interessants lo «Capitol XIX, *Del estat en que s' troba Catalunya,*» y més lo següent «Capitol Ultim, *Continuant la materia del capitol precedent se refereix lo gran servey dels molts han fet á la Sede Apostolica los Cathalans.*»

Aquest servey no se sab ab certesa quin fou, mes ell sembla inclinar-se á la tradició de haber 20 Catalans defensat *del sacco* la Iglesia de Sant Joan de Letran, al temps dels alborots dels Colonesos. Sembla cert lo fet que alguns Catalans en una época antiga determinada prestarían algun bon servey á dita Iglesia per lo qual se tractaría de commemorarlo y perpetuarlo en la pintura de la mateixa Basílica de que ell dona compte, pintura que en 1564 sería ya vella quan s' hi posá la següent inscripció:

«Renovose esta memoria por mandato del muy Illustre se-

«nyor don Luys de Requesens Comendador major de Casti-
«llan, Embaxador de la Magestat Catholica, en el mes de
«Agosto de 1564.»

Aquesta memoria era com la descriu D. Narcís Peralta, una pintura; «en la clau més patent y vistosa, en lo alt está pintat un Rey de armas, tenint en la má dreta una espasa, y del coll está pendent un escut ab las armas de Cathalunya, y en la má esquerra una cadena á la llarga, ab vint escuts, cada hu ab sas armas, empresa, mote, y lo nom del Cavaller, exceptat un escut que no te ni mote, ni empresa, ni nom... los noms ques lligen en los escuts, son: Corella, Francesch de Soler, Guillem Ramon, Alos, de Ripall Pere, Narcís de Sant Dionis, Villamaría Ramon, Martí Tolsa, D. Guifre Conrat, Guillem Ramon, Francesch Ferrer, Martorell Joan, Pere Corella, Bartomeu Ferrer, Francesch de Soler, Galceran Mercader, Calatayu, Luys de Soler, Ramon Jaques, y en altre escut falta lo nom, sinó que 'l mote de la empresa es en Cathalá, com ho son los demés, exceptats dos, y diu, «*asso es mon?*». Me ha aparegut tenía obligacio de continuar los noms dels Cathalans Cavallers allí continuats per no detraurer la gloria deguda als llinatges que han tingut tals predecessors, que per son valor meresqueren, que armas, noms y empresas ocupassen un lloch tant aventatjat com es dita Basílica (*).» Se observará que entre los dinou noms continuats n' hi há alguns de repetits, tal volta per equivocació, del nom de fonts que potser eran de germans, portant per lo tant lo mateix nom de casa com esdevé en alguns altres dels mateixos.

Me sembla que lo dit basta pera fer conéixer lo valor del llibre, que repeteixo crech mereix los honors de la reimpressió.

Aquest llibre fou estampat essent Catalunya francesa, com se pot observar per la data y la dedicatoria al Virrey que maná estamparlo.

JOSEPH BRUNET

(*) ¿Té lo fet que commemora eixa pintura alguna relació ab lo privilegi de la Iglesia de Sant Sever de nostra ciutat que gosa de las mateixas prerrogativas que la Basílica de Sant Joan de Letran?

LO ÍNFIM

(EN LA PRIMERA PLANA D' UN ÀLBUM)

En un ram, la floreta més petita,
la flor més trivial,
dona vida, y color, y suau aroma
com las altras del ram.

La gota d' aygua, que argentada brilla
tantost hi toca 'l sol,
ajuntada ab trillions d' altras gotetas
fa mars, y rius, y fonts.

L' insecte més humil, la formigueta
que trepitjem al pas,
á dins de aquell capet imperceptible
du un món intel·lectual.

Lo gra de sorra, que 'l mestral allunya
per no tornar may més,
ab altres forma 'l mur inexpugnable
que al mar imposa fre.

Y flor y gota, insecte y gra de sorra,
conmouhen l' Univers
com comou, la més ínfima poesia,
del home 'l sentiment.

Per ço avuy s' atreveix ma pobre musa
ab eixa flor la toya á comensar,
puix sap que ab tot y ser la més petita
sa flayre escampará.

EMILI GUANYABENS

29 Maig, 1880.

BIBLIOGRAFIA

EL RENACIMIENTO CLÁSICO EN LA LITERATURA CATALANA por D. ANTONIO RUBIÓ Y LLUCH. *Discurso leído en su solemne recepción en la Real Academia de Buenas Letras, el día 17 de junio de 1889.*—Barcelona. Imp. de J. Jofrés, Notariado, 9, 1889.—Un fasc. de 27 $\frac{1}{2}$ X 18 centimetr. y 86 págs.

Lo Sr. Rubió y Lluch ha fet un treball de molt preu pera la historia literaria de Catalunya. Després de posar ab bon método al lector en coneixement del desenrotll literari fins á la época en tots sentits gloriosa d'en Jaume I, estudia ab criteri la manera de compendre en la edat mitja la antigüetat clássica, y passa inventari de sa influencia en nostra literatura, enriquint son treball de valiosas notas, que son mostra patent del vol que tingué nostra llengua en los segles XIV y XV. De tots los clássichs coneguts y simpátichs á la edat mitja, se 'n troban versions catalanas, de las que l' autor nos ne promet uns *Apuntes bibliográficos sobre traductores clásicos catalanes*.

Termena aquest estudi ab una discreta *contestació* del Sr. Gaetà Vidal de Valenciano.

LES JOYAUX DE LA COURONNE D'ARAGON EN 1303, [par J. DELAVILLE LE ROULX].—*II Mars MDCCCLXXXIX.*—Paris, Typ. de E. Plon, Nourrit et Cie, 8, rue Garancière.—Un fasc. de 20 X 13 centimetr. y 16 págs.

Interessant document que prové de l' arxíu de l' antich priorat de l' orde de St. Joan de Jerusalem (avuy existent en lo convent de monjas del mateix nom en St. Gervasi de Cassolas), en que s' esmentan las joyas de la corona d' Aragó en temps de Jaume II *lo Just*, y que M. Delaville publica acompanyantlo d' una petita disertació y reproduhint lo sagell de cera de dit rey pera que millor se puga veure las pessas que la formavan.

JACINTO VERDAGUER.—*LE CANIGOU légende pyrénéenne du temps de la reconquête. Traduction française, [par Mgr. TOLRA DE BORDAS] avec le texte catalan en regard autorisée et approuvée par l'auteur.*—Paris, Nouvelle librairie parisienne, Albert Savine, éditeur, 18, rue Drouot, 1889.—Un vol. de 18 $\frac{1}{2}$ X 11 $\frac{1}{2}$, LXX-382 págs. y un mapa, 3'50 ptas.

Mgr. J. Tolra de Bordas, que en 1881 publicá un *Essai sur l'Atlantide de Verdaguer*, ha emprés ara la traducció de la darrera obra d' empena de nostre gran poeta. Lo traductor es rossellonés y la versió que ha fet es bona pera que 'l públich francés se fassa cárrech de la válua del original catalá.

Acompanya la traducció de un llarch *avant-propos* en que esgrimeix armas contra tothom qui ha gosat trobar algun defecte en lo *Canigó* y en cap altra obra de Mossen Jacinto, y exaltantse per graus y perdent la discreció deixa malparats á

Revilla, Ixart, Guardia, etc., ignorants tal volta del pecat que han comés dihent llur opinió en lletras de motllo.

Una apreciació de Mgr. Tolra, que té més mérit per eixir de la ploma de un tan fervent admirador de Mossen Verdaguer, nos convé á nosaltres no deixar de apuntar. No está per lo llenguatge arcaich que usa nostre poeta, marcadament desde la publicació del *Canigó* ensá, y senyala apropósit d' aixó més d' un contrassentit. Per nosaltres, que may aprovarem aquests entorpiments que dificultan la popularitat de nostre idioma escrit, té molt valor la apreciació de un extranger en aquest punt.

Termena 'l llibre ab la hermosa composició *Los dos campanars* seguida de *La Corona*, quina publicació aquí veyém ab gust.

Lo que no podém aplaudir es que s' haja continuat á la fi del llibre lo *Mapa del Pirineu Catalá* que ja trobárem de massa en la edició original. Ab tot y estar fet *segons los datos més nous* es molt manco y mal fet y pot ser pe 'ls francesos una pobre mostra del estat dels treballs geográfichs entre nosaltres.

LA ALQUIMIA EN ESPAÑA. *Escritos inéditos, noticias y apuntamientos que pueden servir para la Historia de los Adeptos Españoles*, por D. JOSÉ RAMÓN DE LUANCO, *Catedrático de la Universidad de Barcelona*.—Tomo I.—Barcelona. Imp. de F. Giró, Cortes, 212 bis, 1889.—Un vol. de 16 X 12 centimetr. y 238 págs.

L' erudit catedrátich de Química d' aquesta Universitat, ja conegut per altres estudis d' especial interés pera nostra regió («Ramon Lull considerado como alquimista», «Un libro más para el catálogo de los escritores catalanes» y «Otro libro catalán desconocido»), ha reunit en aquest primer tomo una série de noticias tan curiosas com desconegudas. Esmentarém entre ellas las que més d' aprop nos tocan que son: *Anónimo catalán, ¿Francisco Borrell ó Miguel Carbonell?*, *Los Reyes de Aragón D. Pedro IV, D. Juan I y D. Martín el Humano*, *El alquimista Jaime Lustrach* y *El libro manuscrito que perteneció al canónigo ilerdense D. José Besora*.

Lo llibre ab tot y ser un arreplech de noticias sens orde cronològich, se saboreja ab gust per son bon estil y per la fidelitat y pulcritut en las transcripcions; y acaba prometentnos l' autor estudiar la important figura d' Arnal de Vilanova. ¿Quí millor podrá ferho que 'l vindicador de Ramon Lull?

NOVAS

S' han comensat á publicar per entregas las obras següents, de las que 'ns ocuparém un cop estigan termenadas.

Diccionario biográfico y bibliográfico de Escritores y Artistas Catalanes del siglo XIX, per D. Antonio Elías de Molins.

Geografía física y descriptiva del Principado de Cataluña, per D. Abel Moragas.

Poesía de la Terra, per Joaquim Ayné Rabell.

—Se prepara en Barcelona la celebració de duas vetlladas á la memoria del laboriós mestre en Gay Saber D. Francesch Pelay Briz; la una se organisa pe 'l «Centre Catalá» y l' altra per la «Lliga de Catalunya.»

—Ab gust hem llegit que lo reputat escriptor D. Francisco Maspons y Labrés está treballant una historia del Vallés, pera la qual té recullits gran número de datos.

Atesas las qualitats del Sr. Maspons, particularment en lo que al Vallés se relaciona, no es aventurat esperar d' ell una obra que fassa bon costat als treballs similars dels senyors Botet y Sisó, Girbal, Pella y Pellicer y Pagés.

—Lo Sr. Brunet y Bellet, que 'ns ha favorit ab un treball per aquest número, té á punt de publicar un' altre de sos interessants y atrevits estudis, escrit també en llengua catalana, que será lo segon volum dels intitulats *Erros Histórichs*.

Com de costúm n' enterarém als lectors de L' AVENS quan se publiqui.

—Las murallas romanas de Barcelona, pot dirse, usant llenguatge parlamentari, que están á l' ordre del día com tema arqueològich de nostra ciutat.

No fa molt, al extrém de la Baixada de Cervantes prop del carrer d' Avinyó ha aparegut una part de muralla en tota sa integritat, al derruhir una casa que ja contava alguns sigles. La descuberta, ha permés ademés, veure una lápida, també romana, formant part d' un trós de construcció que no permet extréurela per ara.

Y á la vegada que 's treballa aplanant aquell pany de muralla pera edificar en son emplassament la casa derruida, la torra de la plassa Nova adossada al palau bisbal, que junt ab sa vehina de casa l' ardiaca formaren en l' época romana una de las portas de la ciutat, ha donat senyals de ruina en sa part superior.

Una infinitat d' esquerdas se dibuixavan de mitja torra per amunt, en lo tros construhit en los primers temps de la reconquista sobre la edificació romana, esquerdas que no donavan pas bona idea de la solidesa de la torra.

D' ara fa uns quants días s' ha comensat á treballarhi, fent per lo vist, no una restauració sinó un adob.

Veurém si un cop llest continuará notantse lo contrast ofert per las duas torras: l' una, la de casa l' ardiaca, sólida, neta y ben restaurada y l' altra bonyeguda, amenassant ruina, rebossada á trossos, humida y bruta.

—Segons llegím, en la sagristía de l' antigua Colegiata de Graus (Barbastro), s' han trovat alguns exemplars de monedas de coure, encunyadas no més d' una cara y fins ara desconegudas, interessants per llur procedencia, ja que totas corresponen al antich comptat d' Urgell. Ademés d' exemplars de Balaguer y Urgell, ja coneguts, s' han trovat monedas de la vall d' Aneo, de Pobla de Segur, de Salas y de Escalós, y altras quina procedencia no s' han pogut determinar encara.

La moneda de la vall d' Aneo té l' áliga emperial de dos caps, y al voltant diu, *Diner de la val de Anev*.

La de Sort una S grossa, dintre d' aquesta inscripció: *Diner de Sort*. Un d' aquestos exemplars presenta reminiscencias góticas.

La de Pobla de Segur té una planta ab tres flors, y al voltant diu: *Pobla de Segur*.

La de Salas mostra també l' áliga emperial de dos caps, rodejada per las paraulas; *Villa de Salas*.

Las encunyacions d' Urgell tenen al mitj una porta de la ciutat y aquesta llegenda: *Civitas urgellsica*.

—La publicació del nou colega *Lo Catalanisme*, anunciada pera 'l primer d'agost, á Barcelona, s' es aplassada al vinent setembre, per rahó de la falta de moviment intel·lectual en la nostra ciutat durant l' estiu.

—La colonia catalana de Buenos-Aires estigué de festa lo dia 21 del passat Juliol ab motiu de col·locarse la primera pedra en lo lloch ahont deu edificarse la *Casa d' Espanya*, espléndida donació del fill de Calella en Lluís Castells Sivilla, qui ab sos actes de lliberalitat acaba de atraures la admiració y simpatía de tots los paysos de llengua espanyola.

La Casa d' Espanya, com ja haurán vist nostres llegidors per la premsa diaria, se construheix al objecte de que tingan casa propia á Buenos-Aires las corporacions espanyolas allí domiciliadas.

Veus' aquí l' acta estesa ab motiu d' aquella solemnitat y llegida per lo senyor Ministre espanyol:

«En la Ciutat de Buenos-Aires, á vintiun dia del mes de Juliol de mil vuyt cents vuitanta nou, en preseñcia del Excm. Sr. President de la República Argentina, lo Doctor En Miquel Juarez Celman, del Excm. Sr. Enviat extraordinari y Ministre Plenipotenciari d' Espanya En Salvador López Guijarro, del Illtm. senyor Arquebisbe de Buenos-Aires En Frederich de Aneiros y demés autoritats y personas que suscriuhen la present acta, se procedí á col·locar la pedra fonamental d' aquest edifici, destinat á las oficinas y habitacions de la Representació d' Espanya y asiento de las Societats Espanyolas, Cámara de Comers Espanyola, Espanyola de Beneficencia, Centre Catalá y Catalana de Socorros Mútuos Monte-Pío de Montserrat, segons consta en la generosa donació que, per escriptura pública otorgada devant l' Escrivá En Victorí A. Marquez lo dia 28 d' Abril del present any, fiu á sa Patria lo Sr. Lluís Castells y Sivilla, resident en aquesta ciutat.

»Foren padrins d' est acte S. M. la Reyna Regent d' Espanya, Na María Cristina, y S. E. lo Sr. President de la República; havent sigut autorisada per Aquella, pera representarla en la solemnitat, la Excma. Sra. Na Elisa Uriburu de Castells.

»Lo Illtm. Sr. Arquebisbe benehí lo terreno en que la futura Casa d' Espanya té d' aixecarse.

»Acompanyan á la pedra fonamental: aquesta acta original, qual copia 's guarda en l' arxíu de la Legació Espanyola, extesas abduas en pergami; quatre medallas commemoratives del succés, y duas monedas de plata, una espanyola y altra argentina, en senyal de la amistosa y cordial vinculació de relacions é interessos existents entre abdos pobles germans.

»Y pera que consti, firman lo present document y la citada copia, las Autoritats y personas anteriorment nomenadas y las demés que entre los concurrents han desitjat ferho.»

Entre 'ls representats á la cerimonia, además de las corporacions catalanas de Buenos-Aires, hi havia la «Unión Española,» «Orfeón Español,» «Centro Galaico» y «Centro Gallego» tots ab sos entandarts y nombrós acompanyament.

Diuhen que may s' havia vist riquesa de decorat com lo que embellía 'l solar en que 's fiu la cerimonia.

—A Tarragona han fet ara de poch la solemnitat de posar la primera pedra de un monument que 's tracta de dedicar al famós almirall de la Corona d' Aragó Roger de Lauria.